

Folkhälsomyndigheten

Miljö- och energidepartementet

m.remissvar@regeringskansliet.se
gunilla.blomquist@regeringskansliet.se

Handläggare

Cristina Mattsson Lundberg

Vårt ärendenummer

01341-2019

Ert ärendenummer

M2019/00661/S

Datum

2019-05-07

Sida

1 (8)

Folkhälsomyndighetens remissyttrande över Agenda 2030-delegationens slutbetänkande *Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet*, SOU 2019:13

Folkhälsomyndigheten har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter angående rubricerade remiss och har följande att anföra.

Sammanfattning

Folkhälsomyndigheten delar i allt väsentligt Agenda 2030-delegationens analys och resonemang kring utmaningar och behov av åtgärder för Sveriges fortsatta genomförande av Agenda 2030 för hållbar utveckling. De förslag som delegationen lämnar är nödvändiga och skapar de förutsättningar som krävs för att nå de mål som Sverige förbundit sig till genom antagandet av agendan. Av särskild betydelse är förslagen om:

- Att stärka ordinarie processer i riksdagens och regeringens arbete samt genom myndighetsstyrningen.
- Att åstadkomma långsiktighet och politisk förankring för att åstadkomma den nödvändiga omställning som en hållbar utveckling kräver, även bortom år 2030.

Folkhälsomyndigheten välkomnar förslagen till stärkta förutsättningar att arbeta med hållbar utveckling i staten genom en förstärkning av det förvaltningspolitiska målet samt ett tydliggörande av myndigheternas ansvar för hållbar utveckling genom ett tillägg i myndighetsförordningen. I detta avseende anser Folkhälsomyndigheten att det primära ansvaret för den nationella samordningen av agendan bör fördelas på civilministern vars ansvarsområden bl.a. omfattar statlig förvaltning.

Folkhälsomyndigheten vill understryka att inriktningen på delegationens förslag i många avseenden är parallella med utgångspunkterna för folkhälsoarbetet och myndighetens uppdrag att bidra till den riksdagsbundna övergripande folkhälsopolitiken. Vi delar därför delegationens bedömning att Agenda 2030 skapar möjligheter att, på ett betydligt mer ändamålsenligt och bättre sätt än hittills, arbeta med tvärsektoriella frågekomplex givet att förutsättningarna för ett sådant arbetssätt säkerställs, nationellt såväl som globalt.

Allmänna synpunkter

Folkhälsomyndigheten tillstyrker i allt väsentligt förslagen och delar bedömningarna i betänkandet.

Utgångspunkten för Agenda 2030 om att öka jämlikheten inom och mellan länder och säkerställa att ingen lämnas utanför, är en hävstång och viktigt verktyg för att stärka Folkhälsomyndighetens arbete med den av riksdagen fastställda nationella folkhälsopolitiken. Vi ser också agendan som central i relation till övriga riksdagsbundna mål som miljömålen och Sveriges politik för global utveckling (PGU). Agendan utgör även en plattform för myndighetens arbete att få andra aktörer i samhället att se sin roll i det övergripande nationella folkhälsopolitiska målet *att skapa samhällseliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation*. Agenda 2030 utgår från ett tvärsektorielt perspektiv vilket kräver att hållbarhetsmålen integreras i alla politikområden på alla nivåer. De förslag och bedömningar Agenda 2030-delegationen lämnar syftar till just detta. Att inte lämna någon utanför handlar lika mycket om att inkludera samtliga aktörer som att inkludera alla grupper i samhället.

Folkhälsomyndigheten välkomnar mot denna bakgrund Agenda 2030-delegationens förslag och bedömningar och ser dem som nödvändiga steg på vägen för Sveriges omställning, nationellt, regionalt och lokalt såväl som globalt, för en mer hållbar utveckling.

Särskilda synpunkter

Kapitel 5 Riksdagen beslutar om mål och ramar

Förslag 5.1 Riksdagsbundet mål för genomförandet av Agenda 2030

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget. Propositionen bör förhålla sig till befintliga riksdagsbundna mål som politiken har att verka för på olika områden, samtidigt som vikten av samverkan mellan politikområden särskilt prioriteras. Det folkhälsopolitiska målet om en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation (30 år) bör integreras som en central del för att nå målet med Agenda 2030 om en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar värld till år 2030.

Förslag 5.2. Agenda 2030 i den statliga budgeten

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget. Kontinuerlig uppföljning är nödvändig för att kunna avläsa framsteg för att nå agendans mål och delmål. Folkhälsomyndigheten vill särskilt lyfta uppföljning av politiska åtgärder som syftar till att reducera ojämlikheten i hälsa. Detta innebär att indikatorer bör möjliggöra utvärdering av hur ojämlikhet i hälsa påverkas.

Kapitel 6 En kommitté för förslag och uppföljning

Förslag 6.1 En Agenda 2030-kommitté t.o.m. 2030

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget. Kommittén bör utgöra en plattform för dialog mellan politik, forskning och intresseorganisationer där de samhällsutmaningar som aktualiseras av Agenda 2030, som ojämlikhet i hälsa, kan bli belysta och potentiella lösningar diskuterade.

Förslaget är dessutom i linje med SCB:s förslag om informationsflöden och aktörer i uppföljningen av Sveriges genomförande av agendan. Folkhälsomyndigheten vill betona vikten av att kommittén arbetar nära SCB som ansvarar för den nationella statistikuppföljningen, för att därmed säkerställa att tolkningarna av statistiken är korrekt. Folkhälsomyndigheten vill även poängtera betydelsen av att ge utrymme för utveckling av nya indikatorer och även uppföljning som inte bara fokuserar på hårda indikatorer. Uppföljning av långsamma, komplexa och tvärssektoriella processer är komplext och riskerar, om utrymme inte ges, att endast reduceras till det som är kvantitativt mätbart och därmed inte fånga den helhet som Agenda 2030 syftar till.

Kapitel 7 Stärkta förutsättningar för staten

Förslag 7.1 Agenda 2030 i det förvaltningspolitiska målet

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget. Myndigheten delar delegationens bedömning att det behöver skapas tydliga institutionella förutsättningar för agendan i statsförvaltningens ordinarie arbete. Därför är det angeläget att målet tydliggör att statsförvaltningens arbete ska bidra till genomförandet av Agenda 2030. Samtidigt ser myndigheten en viss risk med bristen på konkreta mål som myndigheter ska arbeta mot inom respektive sakområde.

Folkhälsomyndigheten ser det därför som centralt att integreringen av Agenda 2030 i statsförvaltningen leder till en ambitionshöjning att uppnå målen. Det är dessutom angeläget att samverkan mellan olika departement för genomförandet fungerar fullt ut.

Förslag 7.2 Ansvar för hållbar utveckling i myndighetsförordningen

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget. En förändring i syfte att stärka arbetet med hållbar utveckling genom ett tillägg i Myndighetsförordningen kan stärka det långsiktiga arbetet för hållbar utveckling, i tillägg till ansvaret för hållbar utveckling som anges i regeringsformen (1974:152). Folkhälsomyndigheten vill samtidigt understryka att detta inte motsätter att regeringen, i de fall det är tillämpligt, även utformar enskilda myndigheters instruktioner och regleringsbrev samt myndighetsdialoger med syfte att stärka arbetet för hållbar utveckling.

Folkhälsomyndigheten föreslår även att det görs en översyn av Agenda 2030 i relation till det övergripande uppdraget till statliga myndigheter om Sveriges politik för global utveckling. Myndigheten anser det samtidigt angeläget att regeringen även fortsättningsvis ger Sida i uppdrag att underlätta myndigheternas internationella engagemang för en globalt hållbar utveckling.

Bedömning 7.3 Stärkt samordningskapacitet för genomförandet av Agenda 2030

Folkhälsomyndigheten delar bedömningen. Genomförandet av Agenda 2030 kräver samordning av regeringens styrning. När flera myndigheter berörs samtidigt uppstår behov av samordnad myndighetsstyrning. Samverkande myndigheter under olika departement kan bistå med bredare och mer samstämmiga beslutsunderlag inom olika politikområden som berör agendan, vilket kan leda till bättre och mer välgrundade beslut. Det tvärssektoriella arbetssättet kräver dock en samordnad mottagare på departementsnivå och ett utpekat samordningsansvar på myndighetsnivå. Detsamma gäller för den nationella folkhälsopolitiken som spänner över många politikområden. I de fall målen är omfattande eller innefattar politiska prioriteringar behöver myndigheterna tydlighet från regeringen om vad som efterfrågas för att arbetet ska drivas framåt. För att stärka samordningskapaciteten i sitt arbete, både vad gäller mellan politikområden och mellan den nationella, regionala och lokala nivån, med genomförandet av Agenda 2030 delar Folkhälsomyndigheten bedömningen att det behövs en funktion i Regeringskansliet som kan samordna styrningen på såväl nationell som lokal och regional nivå. Vidare har regeringen denna

mandatperiod valt att lägga ansvaret för Agenda 2030 på Miljö- och energidepartementet respektive Utrikesdepartementet. Folkhälsomyndigheten anser att det primära ansvaret för den nationella samordningen av Agenda 2030 snarare bör fördelas på civilministern, vars ansvarsområden bl.a. omfattar statlig förvaltning och offentlig upphandling och därmed förläggas till Finansdepartementet.

Bedömning 7.4 Stärkt kunskap i statsförvaltningen
Folkhälsomyndigheten delar bedömningen.

Förslag 7.5 Hållbar upphandling i staten
Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag 7.6. Hållbar utveckling i de offentliga utredningarnas arbete
Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget. Myndigheten anser att uppgiften även bör omfatta utredningsförslagets betydelse att nå de folkhälsopolitiska målen. Liknande skrivelse finns redan i kommittéförordning (1998:1474) för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Kapitel 8 Behovet av kunskap, forskning och innovation

Förslag 8.1 Agenda 2030 i finansieringen av forskning och innovation
Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget och delar bedömningen. Om regeringen tillsätter en utredning för att belysa tvärvetenskapliga forsknings- och innovationsbehov i relation till Agenda 2030 anser myndigheten att utredningsdirektiven även bör omfatta den breda samhällsutmaning som jämlik hälsa innebär. Tvärvetenskaplig forskning är ett viktigt komplement för att uppnå målen i Agenda 2030 liksom målen för folkhälsopolitiken. De ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensioner som utgör grunden för en hållbar utveckling i Agenda 2030 är också en förutsättning för en god och jämlik hälsa.

Förslag 8.2 Stärk kompetensen om hållbar utveckling hos dagens och morgondagens yrkesverksamma
Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget. Myndigheten anser dessutom att universiteten, i linje med Sveriges åtaganden att särskilt stötta mindre utvecklade länder i deras genomförande av Agenda 2030, bör uppmuntra studenter från utvecklingsländer att söka utbildningar relaterade till hållbar utveckling (exempelvis genom särskilda stipendier). Likaså bör svenska myndigheter i högre grad än i dag bidra med kunskapsstöd till motparter i låg- och medelinkomstländer.

Förslag 8.3 Stärk barns och ungas kunskap om Agenda 2030
Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget.

Kapitel 9 Stärkta förutsättningar på lokal och regional nivå

Bedömning 9.1 Genomslaget för Agenda 2030 behöver stärkas i fler kommuner och landsting
Folkhälsomyndigheten delar bedömningen.

Förslag 9.2 Ett handslag mellan regeringen och SKL

Folkhälsomyndigheten välkomnar förslag som syftar till att konkretisera arbetet med genomförandet av Agenda 2030 mellan regeringen och SKL. Myndigheten vill dock framhålla att ett handslag är vagt och inte förpliktigande och riskerar att sakna nödvändigt stöd från statlig nivå samt nödvändiga incitament för kommuner och regioner att arbeta mot målen i Agenda 2030. Folkhälsomyndigheten noterar även att vissa kommuner och regioner i dialog med delegationen påpekat att det är oklart hur nationella riksdagsbundna mål som det folkhälsopolitiska målet liksom miljömålen relaterar till målen i Agenda 2030 på lokal och regional nivå.

Mot bakgrund av detta anser Folkhälsomyndigheten att det är viktigt att regeringen i sin kommunikation med myndigheterna – liksom myndigheterna själva – på ett tydligt sätt i rapporter och vägledningar kommunicerar hur nationella riksdagsbundna mål hänger ihop med genomförandet av Agenda 2030. Folkhälsomyndigheten har exempelvis nyligen till regeringen föreslagit att myndigheten bör få ett uppdrag att samordna ett nätverk för miljörelaterad hälsa i Sverige som skulle innefatta nationella aktörer. Ett av nätverkets syften är att utgöra ett samlat stöd till kommuner och regioners arbete i dessa frågor i enlighet med delegationens förslag.

Förslag 9.3 En regional tillväxt som bidrar till hållbar utveckling; Förslag och bedömning 9.4 Länsstyrelsernas roll och regional samverkan i arbetet med Agenda 2030 samt Bedömning 9.5 Hållbar upphandling i kommuner och landsting

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslagen i 9.3, 9.4 och delar bedömningen i 9.4 och 9.5.

Kapitel 10 Forum för dialog

Förslag 10.1 Nationellt Agenda 2030-forum

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget. Forumet bör arrangeras i syfte att förankra rapporteringen *med* och inhämta kunskap *från* olika sektorer och aktörer. Deltagarna i forumet bör representera en bredd av sektorer och aktörer, i synnerhet de som traditionellt har svårt att få tillgång till ordinarie samråd.

Förslag 10.2 Regionala Agenda 2030-forum

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget. Myndigheten föreslår att samtliga länsstyrelser ges i uppdrag att arrangera minst ett forum under perioden 2020–2023. Forumen bör genomföras i samverkan med regioner och i samråd med kommuner liksom andra relevanta aktörer på lokal och regional nivå. Länsstyrelserna bör återrapportera resultaten av forumen till regeringen som underlag för regeringens arbete med Agenda 2030.

Kapitel 11 Näringslivets roll i genomförandet

Bedömning 11.2 Att skapa förutsättningar för näringslivets bidrag – behov av långsiktighet och dialog; Bedömning 11.3 Resursmobilisering för omställning samt Bedömning 11.4 Privata beställare, leverantörer och offentlig upphandling

Folkhälsomyndigheten delar bedömningarna i 11.2, 11.3 och 11.4.

Bedömning 11.5 Långsiktiga spelregler som grund för näringslivets investeringar

Folkhälsomyndigheten delar bedömningen. Myndigheten anser även att det i relation till det folkhälsopolitiska målet om en god och jämlik hälsa finns nyckelområden för social hållbarhet

där partiöverskridande överenskommelser kring spelregler för näringslivet skulle kunna bidra till en bättre måluppfyllnad.

Bedömning 11.6 En tydlig förväntan på efterlevnad av internationella riktlinjer

Förslag 11.7 Förstärkt lagstiftning om mänskliga rättigheter och utökad hållbarhetsrapportering samt Bedömning 11.8 Ett globalt partnerskap

Folkhälsomyndigheten delar bedömningarna i 11.6 och 11.8 samt tillstyrker förslaget i 11.7.

Kapitel 12 Arbetsmarknadens parters roll i genomförandet

Bedömning 12.3 Värna den svenska arbetsmarknadsmodellen och verka för social dialog och anständiga arbetsvillkor

Folkhälsomyndigheten delar bedömningen som har tydlig bäring på *målområde 3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö* i det folkhälsopolitiska ramverket. Gynnsamma arbetsförhållanden stärker hälsa och välbefinnande och den svenska kollektivavtalsmodellen har i detta avseende tjänat Sverige väl. Folkhälsomyndigheten anser därför att det är viktigt att Sverige fortsätter att värna den svenska arbetsmarknadsmodellen inom EU och i olika internationella forum.

Kapitel 13 Civila samhällets roll i genomförandet

Bedömning 13.3 Bidragsgivning som del av genomförandet; Bedömning 13.4 Öka

långsiktigheten vid bidragsgivning; Bedömning 13.5 Civila samhället som genomförare av centrala samhällsfunktioner samt Bedömning 13.6 Stå upp för rätten att organisera sig

Folkhälsomyndigheten delar bedömningarna i 13.3, 13.4, 13.5 och 13.6.

Kapitel 14 Den värld agendan verkar i och Sveriges bidrag

Bedömning 14.2 Politiska åtgärder och insatser ger effekt

Folkhälsomyndigheten delar bedömningen. Att Sverige bidrar till genomförandet av agendan globalt är en förutsättning för att nå hållbarhetsmålen och möta de utmaningar Agenda 2030 är ett svar på, till exempel klimatförändringar, fred och säkerhet liksom hållbara, jämlika och jämställda samhällen. Folkhälsomyndigheten vill betona att det, i linje med delegationens förslag och bedömningar, krävs många olika delar och alla samhällsaktörers delaktighet för att stärka kapaciteten att genomföra agendan såväl inrikes- som utrikespolitiskt. I denna process är det centralt att Sverige stärker förmågan på hemmaplan för att kunna ta på sig en ledande roll att bidra till agendans genomförande globalt.

Folkhälsomyndigheten ser det som en viktig utgångspunkt att Sverige utgår från agendan som ramverk i bilaterala, regionala och globala samarbeten liksom inom EU och internationella organ och verkar för synergieffekter mellan agendan och andra internationellt överenskomna avtal och överenskommelser. Myndigheten vill också framhålla vikten av att Sverige i alla sammanhang stödjer agendans uttryckliga ambition och centrala princip att *ingen ska lämnas utanför* och verkar för bättre förutsättningar för de människor som lever i fattigdom och utanförskap.

Kapitel 15 Att kommunicera Agenda 2030

Förslag 15.1 Att kommunicera och tillgängliggöra information om genomförandet av Agenda 2030 samt Förslag 15.2 Kommunikation till grund för folkbildning om Agenda 2030
Folkhälsomyndigheten delar bedömningen i 15.1 och 15.2.

Förslag 15.3 Fördjupad analys om digital plattform

Folkhälsomyndigheten delar inte bedömningen fullt ut. Officiell information om Agenda 2030 är i dag spridd på ett antal olika webbplatser som endast i begränsad utsträckning berör Sveriges genomförande av agendan. Det saknas därmed en nationell kommunikationsplattform med samlad information om Sveriges genomförande av Agenda 2030. En relativt enkel modell där exempelvis olika färgkoder indikerar hur Sverige ligger till i relation till målen samt planerade och genomförda reformer som relaterar till de olika delmålen bör kunna utgöra en sådan plattform. Plattformen bör kunna administreras av den föreslagna Agenda 2030-kommittén i samarbete med SCB, som ansvarar för den nationella statistikuppföljningen av Agenda 2030. Att Sverige ligger i framkant för en hållbar digitalisering är dessutom i linje med Sveriges digitaliseringsstrategi (Skr. 2018/18:47).

Kapitel 16 Samlad konsekvensanalys

Folkhälsomyndigheten delar bedömningen. I och med att förslagen är utformade för att förstärka arbetet inom redan resurssatta, ordinarie processer bör de inte medföra konsekvenser för de ekonomiska ramar som statsförvaltningen har att verka inom. På flera områden kommer det dock krävas omprioriteringar och att medel riktas om. Delegationens förslag syftar genomgående till att stärka kapaciteten att ta fram bättre underlag för att bedöma vilka åtgärder som krävs och som i dag är mest kostnadseffektiva och leder till måluppfyllelse av Agenda 2030.

I kostnadseffektivitet och måluppfyllelse måste även vägas in långsiktiga effekter och kostnader av att avstå från en åtgärd. Åtgärder som i förlängning kan riskera att leda till flerfald högre kostnader eller oåterkalleliga förändringar för framtida generationer. Folkhälsomyndigheten menar att samma slutsats kan dras för folkhälsopolitikens mål om en god och jämlik hälsa och att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Hälsa är en förutsättning för en socialt, ekonomiskt, miljömässigt hållbar utveckling. Främjande och förebyggande insatser för en god och jämlik hälsa är integrerat i alla delar i Agenda 2030 och utgör därmed en förutsättning för en hållbar utveckling. Mot denna bakgrund menar Folkhälsomyndigheten att för att nå målet om hållbar utveckling i Agenda 2030 kan folkhälsopolitikens mål om god och jämlik hälsa ses som hävstång och utgöra en central del i omställningen mot en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar värld till år 2030.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektör Johan Carlson. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Anders Tegnell, Elisabeth Wall Bennet, Anna Bessö, Karin Tegmark Wisell och Britta Björkholm samt enhetschefen Ingela Berghagen deltagit. Utredaren Cristina Mattsson Lundberg har varit föredragande.

Enligt Folkhälsomyndighetens beslut

Cristina Mattsson Lundberg